

ŠAROLE AITU ŠĶIRNES AUDZĒŠANAS PROGRAMMA

(Precizēta 01.02.2022.)

2019.

Audzēšanas programma sagatavota un apstiprināta saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošiem normatīvajiem dokumentiem.

Programmu izstrādāja: Dr. agr. Daina Kairiša, Harita Eglīte, Ilze Miķelsone

SATURS

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums	4
IEVADS	5
1. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķi un uzdevumi	5
1.1 Audzēšanas programmas virsmērķis:.....	5
1.2 Mērķi:	5
1.3. Uzdevumi:	5
2. Šarole aitu šķirnes raksturojums	6
3. Aitu identifikācijas sistēma	7
4. Šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšana	7
5. Snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana.....	7
5.1. Jēru snieguma pārbaude	8
5.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude	8
5.3. Aitu māšu snieguma pārbaude	9
5.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude	9
6. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika	Error! Bookmark not defined.
7. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana	Error! Bookmark not defined.
8. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā	Error! Bookmark not defined.
9. Aitu skaits, kas nepieciešams audzēšanas programmas īstenošanai	12
10. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija.....	12

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums (pamatojoties uz regulu (ES) Nr. 2016/2012)

Audzēšanas programma – sistemātisku darbību, tostarp vaislas dzīvnieku un to reproduktīvo produktu dokumentēšanas, selekcijas, audzēšanas un apmaiņas kopums, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, lai saglabātu vēlamās fenotipiskās un/vai genotipiskās īpašības vaislas dzīvnieku mērķpopulācijā.

Audzētājs - fiziska vai juridiska persona, kas nodarbojas ar noteiktas šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanu, saskaņā ar audzēšanas programmu, un ir noslēgusi vienošanos ar šķirnes audzētāju biedrību.

Ciltsdarbs – saskaņā ar audzēšanas programmu īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaitē, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Ciltsgrāmata – datne vai cits datu nesējs, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un viena vai vairākas papilddaļas tās pašas šķirnes dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Pārraudzība - process, kas nodrošina kvantitatīvus un kvalitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku un tā produktivitāti un šo datu reģistrēšanu.

Pārraugs - fiziska persona, kura veic pārraudzību.

Sertificēts vaislinieks - vīriešu kārtas lauksaimniecības dzīvnieks, kurš atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem, un par ko ir saņemts izmantošanas sertifikāts.

Snieguma pārbaude - process audzēšanas programmas īstenošanai, kas nodrošina kvantitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku, tā produktivitāti, eksterjeru, kā arī citus ģenētiskās kvalitātes noteikšanai nepieciešamos datus un šo datu reģistrēšanu.

Šķirne - dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atražotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība - audzētāju apvienība, audzētāju organizācija vai publiska struktūra, kuru dalībvalsts kompetentā iestāde atzinusi nolūkam īstenot audzēšanas programmu ar tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, kuri ierakstīti vienā vai vairākās ciltsgrāmatās, ko minētā apvienība, organizācija vai struktūra uztur vai izveido.

Tīršķirnes vaislas dzīvnieks - dzīvnieks ar 100% attiecīgās šķirnes asinību, vai atbilst audzēšanas programmā norādītajām prasībām.

Vaislas dzīvnieks – tīršķirnes vaislas dzīvnieks, kas ierakstīts ciltsgrāmatas A sadaļā.

Vaislas materiāls – no vaislas dzīvniekiem mākslīgās reprodukcijas nolūkā savākta vai iegūta sperma, olšūnas vai embriji.

Vērtētājs - fiziska persona, kura ir saņēmusies sertifikātu un veic dažāda vecuma un dzimuma aitū vērtēšanu.

Zootehniskais sertifikāts – izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem, kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un, ja pieejams, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās ievērtēšanas rezultātiem.

IEVADS

Šarolē aitu šķirne pieder pie gaļas tipa šķirnēm. Šķirne izveidota Francijā, bet Latvijā šķirnes aitas iegādātas no Anglijas, 2014. gadā. Aitas reģistrētas Kandavas novada SIA Ralle un tiek tur audzētas jau piecus gadus. Aitu māšu skaita izmaiņas, auglība un jēru dzīvmasa dažādā vecumā apkopota 1. tabulā. Aitu māšu skaita palielinājums liecina par mērķtiecīgu ganāmpulka paplašināšanu.

1. tabula

Šarolē šķirnes aitu māšu skaits, auglība un jēru augšanas rādītāji*

Gads	Aitu mātes		Jēri		
	skaits (uz pārraudzības gada beigām)	auglība, %	dzīvmasa pie dzimšanas, kg	koriģētā dzīvmasa 70 dienu vecumā, kg	dzīvmasas pieaugums diennaktī līdz vērtēšanai, g
2014/2015	19	200	5.19	25.5	289.9
2015/2016	37	142	5.54	23.7	260.3
2016/2017	70	166	5.23	21.5	232.4
2017/2018	82	183	5.11	21.6	235.7

*LDC informācija

Apkopotie rezultāti liecina, ka ievestajām aitām pirmo reizi atnesoties Latvijā, bija vidēji 200% auglība. Palielinot aitu māšu skaitu teju 2 reizes 2016. gadā, aitu māšu auglība samazinājās līdz 142%, par 29.6 g d⁻¹ samazinājās arī jēru augšanas ātrums, līdz 260.3 g d⁻¹. Vidējā jēru dzīvmasa piedzimstot, visos tabulā apkopotajos gados pārsniedza 5 kg, apstiprinot, ka Šarolē šķirnes jēri dzimst samērā smagi, kas jāņem vērā, izvēloties šķirnes teķus krustošanas shēmām. Jēru koriģētā dzīvmasa 70 dienu vecumā samazinājusies par 3.9 kg, no vidēji 25.5 kg pirmajā izmantošanas gadā līdz 21.6 kg, pēdējā analīzei izmantotajā gadā. Tas varētu tikt skaidrots ar 2017. un 2018. gada neierasti karsto un sauso vasaru, kas atstāja negatīvu ietekmi uz zāles lopbarības kvalitāti.

1. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķi un uzdevumi

1.1 Audzēšanas programmas virsmērķis:

Latvijas apstākļiem piemērotu, kvalitatīvu Šarolē šķirnes aitu ieguve un kvalitātes uzlabošana.

1.2 Mērķi:

- 1) iegūt un izaudzēt augstvērtīgus Šarolē tīršķirnes dzīvniekus.
- 2) veidot, pēc ārējām pazīmēm un produktivitātes, tipiskus tīršķirnes aitu ganāmpulkus.
- 3) nodrošināt augstvērtīgus tīršķirnes vaisliniekus, gaļas jēru ieguvei.

1.3. Uzdevumi:

- 1.3.1. izkopt aitu māšu produktivitāti, kas raksturīga Šarole šķirnes aitām Latvijā, sasniedzot un nostabilizējot auglību līdz 180% un jēru dzīvmasas pieaugumu diennaktī zīdīšanas periodā līdz 260 g;
- 1.3.2. uzlabot jēru saglabāšanas rezultātus zīdīšanas periodā līdz 90%;
- 1.3.3. uzkrāt jēru muskuļaudu un taukaudu slāņa dziļuma mērījumus ar ultrasonogrāfu (pret 13. ribu). Uzsākt tā izmantošanu jēru un vaislas teķu snieguma novērtēšanā no 2024. pārraudzības gada.
- 1.3.4. vērtēt vaislai audzējamo aitu un teķu vilnsegu, eksterjeru un muskuļojumu, nodrošinot kvalitatīvu aitu un teķu iekļaušanu vaislas aitu ganāmpulkā;

- 1.3.5. audzējamās aitas un teķus izmantot vaislai, sasniedzot attiecīgi 55 kg un 70 kg dzīvmasu;
- 1.3.5. nodrošināt vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes teķu pārbaudes stacijā un šķirnes aitu audzēšanas saimniecībās.
- 1.3.6. vaislas dzīvnieku izcelsmes noteikšanai, uzkrāt LDC datu bāzē informāciju par laboratorijā iegūtajiem DNS profiliem.

2. Šarole aitu šķirnes raksturojums

Šarolē (*Charollais*) šķirne veidota 18. gs. sākumā Austrumfrancijas centrālajā apgabalā, Šarolē pilsētas tuvumā. Šķirnes veidošanā izmantotas Leičesteras garvilnas aitas (*Leicester Longwool sheep*) un dažādas vietējo šķirņu aitas.

Pirmo reizi Šarolē šķirnes aitas importētas 1976. gadā no Francijas uz Lielbritāniju, kur tās arī mūsdienās ir viena no izplatītākajām tēva šķirnēm.

Šarolē aitas ir vidēja līdz liela auguma, ar labi attīstītu muskulatūru. Galva un kājas segtas ar plānu, pelēku segmatu kārtu, kuram cauri redzama rozā krāsas āda. Ķermenis klāts ar smalku, 56. – 60. smalkuma klases, 4-6 cm garu, biezu, baltas krāsas vilnu. Šķirnes aitu īpašā pazīme ir gaišs, neliels plankums virs acīm, tā sauktās „baltās uzacis”. Aitām ausis stāvas, novietotas paralēli (1. att.).

1. att. Šarole šķirnes aitas (foto no SIA “Ralle” arhīva).

Abu dzimumu aitām ragu nav. Pateicoties jaundzimušo jēru smalkajiem kauliem, ķīļveida ķermeņa formai un samērā nelielai galvai, aitu mātēm dzemdības vieglas. Dažāda vecuma un dzimuma aitu raksturojošie rādītāji apkopoti 3. tabulā.

2. tabula

Dažāda vecuma un dzimuma aitu raksturojums

Aitu vecuma un dzimuma grupa		Dzīvmasa, kg	Auglība, %	Augstums skaustā, cm	Ķermeņa garums, cm
Aitu mātes		80 – 110	180 - 200	60 - 70	75 - 85
Vaislas teķi		110-140	...	65 - 75	80 - 90
Teķi (1 gada vecumā)		90 – 120	...	...	...
Jēri 6 mēnešu vecumā	teķi	60 – 70	...	...	...
	aitas	50 - 60	...	...	...

Vidējais jēru dzīvmasas pieaugums diennaktī kontrolnobaršanā līdz 42 kg dzīvmasai sasniedz vidēji 400-450 g, kautiznākums 50%.

3. Aitu identifikācijas sistēma

Lai nodrošinātu vienotu uzskaites sistēmu, valstī veido dzīvnieku reģistru un ganāmpulku reģistru. Reģistra izveidošanu un uzturēšanu nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC).

Aitu identifikāciju nodrošina atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību

4. Šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšana

Šarolē šķirnes vaislas dzīvnieku ieguvei izmanto **tīraudzēšanu**, tas ir dzīvnieku pārošanu **vienas šķirnes** ietvaros.

Tīršķirnes aītām un teķiem piemīt šķirnei raksturīgākās īpašības, tie iegūti no vienas un tās pašas šķirnes vecākiem un vecvecākiem, kuru piederību tīršķirnei apstiprina dokumenti (ciltskartīte, zootehniskais sertifikāts, ieraksti ciltsgrāmatā).

Audzētāji, kuri iesaistās Šarolē šķirnes aitu audzēšanas programmas īstenošanā, pēcnācējus iegūst no tīršķirnes aitu mātēm un sertificētiem, tīršķirnes vaisliniekiem vai sertificēta vaislas materiāla.

Šarolē šķirnes aitu ganāmpulku veidošanai Latvijā tiek izmantotas no ārvalstīm importētās un Latvijā dzimušās tīršķirnes aitas.

5. Snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana

Aītām snieguma pārbaudei izmanto datus par izcelšanos, ķermeņa uzbūvi un produktivitāti. Iegūtie rezultāti tiek izteikti punktos, nosakot aitu ģenētisko kvalitāti, kas tiek izteikta ar kopvērtējuma klasi: El, I, II vai brāķis.

Iegūto novērtējumu izmanto ciltsdarbā mērķtiecīgai labāko dzīvnieku izlasei. Sistemātiska izlase, kas izdarīta noteiktā virzienā vairākās paaudzēs, nodrošina ganāmpulka saimnieciski derīgo īpašību izkopšanu un nostiprināšanu.

Vaislai audzējamo jēru, aitu un teķu snieguma pārbaudi, atbilstoši Audzēšanas programmas prasībām, veic vērtētāji, vai atsevišķos gadījumos sertificēti pārraugi un vērtētāji.

Vērtēšanas rezultāti tiek fiksēti kontroles lapās, ko sagatavo LDC. Pēc kontroles lapu iesūtīšanas LDC, dati tiek apstrādāti un sagatavotas atskaites, kurās apkopota informācija par iegūto vērtējumu punktos un kopvērtējuma klasi. Vērtēšanai izmanto 3. tabulā apkopoto punktu skalu.

3. tabula

Aitu snieguma pārbaudē izmantoto produktivitāti raksturojošo pazīmju vērtēšanas skala

Punkti	Vērtējums
10	izcils
9	teicams
8	ļoti labs
7	labs
6	gandrīz labs
5	vidējs
4	gandrīz vidējs
3	vājš
2	slikts
1	ļoti slikts

Visu dzimumu un vecuma grupu šķirnes aitu sniegumu vērtē, vadoties pēc biedrībā izstrādātās **instrukcijas snieguma pārbaudei un ģenētiskās kvalitātes noteikšanai gaļas tipa šķirņu aitām**.

5.1. Jēru snieguma pārbaude

Jēra vērtēšanu veic 60 – 95 dienu vecumā. Vērtēšanas laikā sertificēts pārraugš vai vērtētājs nosaka jēru dzīvmasu, nosverot ar precizitāti līdz 0.1 kg. Jēru novērtēšanas datums un dzīvmasa tiek reģistrēta kontroles lapā. Vērtētājs papildina kontroles lapu ar ierakstiem par vērtēšanas laikā identificētajām eksterjera kļūdām un nepilnībām.

Audzēšanas programmas īstenošanas laikā no 2019. – 2023. gadam, biedrības speciālisti, jēriem 60 līdz 95 dienu vecumā veiks muguras garā muskuļa un taukaidu slāņa dziļuma mērījumus ar ultrasonogrāfu (pret 13. ribu), un reģistrēs tos kontroles lapā. Iegūtie rezultāti tiks uzkrāti LDC datu bāzē, bet pēc iegūto datu analīzes, 2024. gadā tie tiks iekļauti jēru un vaislas teķu snieguma pārbaudē.

Vēlams, lai aitu mātei dzemdību gaita visās atnešanās reizēs būtu atzīmēta kā viegla (apzīmēšanas aktā atzīmēts kā 1, vai elektroniski – 1 dzemdības bez palīdzības).

Jēra snieguma kopvērtējuma noteikšanai, aitu mātes auglības un jēra dzīvmasas vērtējums 70 dienu vecumā tiek summēts (4. tab.).

4. tabula

Jēru snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens (atskaitē ieraksts izmantošana vaislai - V, gaļas ganāmpulkam - G, kaušanai – K)	
			V (teķis)	S (aita)
16 un vairāk	teicams	Elite	V	V
14 - 15	ļoti labs	I	G	V
12 - 13	labs		K	
Līdz 11	gandrīz labs	Br	K	K

Nemot vērā nelielo šķirnes aitu skaitu, vaislai tiks atstātas arī aitas, ar vērtējumu ne mazāku par 12 punktiem.

Teķu kopvērtējums ne mazāks par 16 punktiem – El klase.

5.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude

Prasībām atbilstoši izaudzētās aitas un teķus vērtē, uzsākot vaislas darbību, **8 – 18 mēnešu vecumā**, sasniedzot attiecīgi 55 kg un 70 kg dzīvmasu;

LDC tiek sagatavotas audzējamo aitu un teķu kontroles lapas. Divi vērtētāji, vaislai audzējamām aitām un teķiem, vērtē dzīvmasu, vilnas kvalitāti, eksterjeru un muskuļojumu. Iegūtos rezultātus ieraksta kontroles lapā un nosūtīta uz LDC, kur tiek veikta datu apstrāde un iegūts audzējamo aitu kopvērtējums (5. tab.). Aitu un teķu kopvērtējuma punkti un klase tiek norādīti atskaitēs.

Audzējamo aitu un teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens (atskaitē – izmantošana vaislai (V), gaļas ganāmpulkam (G), kaušanai (K))	
			V (teķis)	S (aita)
21.0 un vairāk	teicams	El	V	V
19.0-20.0	labs	I	G	V
līdz 18.0	gandrīz labs	Br.	K	K

Vaislai audzējamo teķu kopvērtējums ne zemāks par 21 punktu, turklāt neviena no pazīmēm nedrīkst būt novērtēta zemāk par 7 punktiem.

Vaislai audzējamo aitu kopvērtējums ne zemāks par 19 punktiem, turklāt vilnsegas kvalitātes un muskulatūras attīstības vērtējums - ne zemāks par 6 punktiem, bet eksterjera vērtējums – ne zemāks kā 7 punkti.

5.3. Aitu māšu snieguma pārbaude

Pamatojoties uz jēru kontroles lapās un reģistrā izdarītajiem ierakstiem, LDC aitu mātes katru gadu novērtē pēc šādām pazīmēm: auglības visā tās izmantošanas laikā (%) un jēru dzīvmasas (vērtējot jērus 60-95 dienu vecumā), kas koriģēta uz 70 dienu vecumu (kg). Aitu māšu snieguma pārbaudes rezultātus apkopo kopvērtējuma klasē (6. tab.).

Aitu māšu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens
16.0 un vairāk	teicami	El	ciltskodola grupa (atskaites lapā ieraksts C)
14.0 – 15.9	loti labi	I	vaislas aitu ieguvei (atskaites lapā ieraksts V)
12.0 – 13.9	labi	II	vaislas aitu ieguvei (atskaites lapā ieraksts V)
Līdz 11.9	gandrīz labi	Brāķis	izmantojamas gaļas jēru ieguvei (atskaites lapā ieraksts K)

Vaislas jēru ieguvei izmanto aitu mātes, kuru vērtējums nav zemāks par 12 punktiem.

Pēc tam, kad aitu māte ir sasniegusi El klases vērtējumu (ne agrāk kā pēc 2. atnešanās reizes), vērtējums tiek saglabāts visu tās atlikušo izmantošanas laiku!

5.4. Vaislas teķu snieguma pārbaude

Vaislas teķu novērtēšanu pēc pēcnācēju ieguves veic LDC, izmantojot datu bāzē **audzētāja** reģistrēto informāciju par aplecināšanai nozīmētajām aitu mātēm, to atnešanās datiem un reģistrētajiem jēriem.

Vaislas teķu snieguma pārbaudē iegūto vērtējumu pēc aplecināto (grūsno) aitu māšu īpatsvara un jēru ieguves, apvieno kopvērtējumā (7. tab.)

Ja vaislas teķim lecināšanai izveidota grupa no audzējamām aitām (100% jaunaitas) vai jauktā grupa no audzējamām aitām (vismaz 50%) un dažāda vecuma aitu mātēm, un pēc atnešanās datiem vidējā jēru ieguve ir mazāka par 1,5 jēriem, jēru ieguves novērtēšanai izmanto koeficientu 1,5 un vērtējums – 7 punkti.

Vaislas teķus turpmāk izmanto vaislas jēru ieguvei, ja kopvērtējums nav mazāks par 14 punktiem.

7. tabula

Vaislas teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums (1)

Punkti	Klase	Izmantošanas virziens
14.0 un vairāk	El	atskaitē ieraksts – V, izmantot vaislai
12.0 - 13.0	I	atskaitē ieraksts - G, izmantot gaļas jēru ieguvei
Līdz 11.0	Br	atskaitē ieraksts - K, realizēt gaļai

Teķiem, no kuriem pārraudzības gadā nav iegūti pēcnācēji, bet viņi jau ir vērtēti, saglabā iepriekšējo vērtējumu.

Pārbaudes teķa statusu var saglabāt 2 pārraudzības gadus, ja teķi pirmo reizi izmanto kā rezerves teķi.

Vaislas teķim reģistrē datus par pēcnācēju (jēru) nobarošanu (dzīvmasas pieaugums diennaktī), muguras garā muskuļa un taukaidu slāņa dziļumu pret 13 ribu (ultrasonogrāfijas mērījums). Teķu pārbaudi pēc pēcnācēju nobarošanas datiem veic ne tikai stacijā, bet arī uz vietas aitu audzētāja ganāmpulkā. **Iegūtie rezultāti no 2024. gada tiks iekļauti vaislas teķu ģenētiskās kvalitātes noteikšanā.**

Vaislas teķa pēcnācēju dzīvmasas pieauguma diennaktī vērtējums nevar būt mazāks par 7 punktiem. Pēc vaislas teķu snieguma pārbaudē iekļauto pēcnācēju kontrolnobaršanas rezultātiem, kopējais vērtējums, lai teķi turpmāk izmantotu vaislai, nedrīkstēs būt mazāks par 21 punktu (8. tabula).

8. tabula

Vaislas teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums (2)

Punkti	Snieguma pārbaudes rezultāts, klase
21.0 un vairāk	El, (atskaites lapā ieraksts V)
19.0 – 20.0	I, izmantojam gaļas jēru ieguvei (atskaites lapā ieraksts G)
Līdz 18.0	Br, (atskaites lapā ieraksts K)

Teķis uzlabotāja statusu saņem, ja kopējais novērtējums nav zemāks par 22 punktiem (El kl. U). Teķus uzlabotājus izmanto vaislinieku ieguvei.

Vaislas teķim, pārbaudītam pēc pēcnācēju kvalitātes, sasniegtais El klases vērtējums tiek saglabāts visu izmantošanas laiku.

6. Ciltsgrāmatas kārtšanas metodika

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par aitu un teķu izcelšanos, produktivitāti un ciltsvērtību. Ciltsgrāmatā ieraksta novērtētus vaislas dzīvniekus ar šķirnei atbilstošu zināmu izcelsmi un eksterjeru.

Ciltsgrāmatu kārtā šķirnes aitu audzētāju biedrība.

Ciltsgrāmatu izmanto:

- 1) ciltsdarba analīzei;
- 2) labāko dzīvnieku izlasei un pāru atlasei;
- 3) turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai.

Ciltsgrāmatai ir divas daļas, pamatdaļa - A un papilddaļa – B.

Pamatdaļā uzņem visus dzīvus dzīvniekus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme trīs priekšteču paaudzēs. Ciltsgrāmatas pamatdaļā uzņem arī dzīvnieka vecākus un vecvecākus, kas var būt arī likvidēti vai krituši.

Ciltsgrāmatas pamatdaļa ir sadalīta divās klasēs, A1 un A2.

A1 klasē ieraksta dzīvniekus ar atbilstošu izcelsmi un audzēšanas programmas prasībām atbilstošu produktivitāti (9. tabula). Ciltsgrāmatas A1 klasē var ierakstīt aitu mātes pēc pirmās atnešanās, ja metienā piedzimuši divi, vai vairāk jēru.

9. tabula

Šķirnes aitu un teķu minimālās produktivitātes pazīmes ierakstīšanai ciltsgrāmatas A1 klasē

Produktivitātes pazīmes	Teķi	Aitas
Jēri ieguve no vienas mātes	1.5	x
Auglība	x	130
Kopvērtējuma klase	El	El vai I

Pamatdaļas A2 klasē ieraksta jērus, audzējamās aitas un teķus, aitu mātes un vaislas teķus, kuriem ir atbilstoša izcelsme un ir veikta snieguma pārbaude. A2 daļas dzīvnieki var tikt uzņemti A1 klasē, pēc tam, kad sasniegti 9. tabulas produktivitātes rādītāji.

B daļas sieviešu dzimtas pēcnācēji var tikt uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā (A), ja tēvs, tēva tēvs un mātes tēvs ir uzņemti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas pamatdaļā, bet māte un mātes māte ir uzņemti tās pašas šķirnes ciltsgrāmatas papilddaļā (B).

Ar zootehnisko sertifikātu no ārvalstīm ievestie šķirnes dzīvnieki tiek uzņemti ciltsgrāmatas pamatdaļā (A) ar zināmu izcelsmi divās priekšteču paaudzēs.

Ciltsgrāmatas papilddaļā (B) daļā uzņem Šarolē šķirnes aitas ar izcelsmes apliecinājumu un šķirnei atbilstošu izcelsmi trīs priekšteču paaudzēs un šķirnei atbilstošu vizuālo izskatu.

7. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana

Vaislinieka sertifikātu reģistrē un izsniedz šķirnes aitu audzētāju biedrība. Uzsākot vaislas darbību, teķim tiek reģistrēts pārbaudes sertifikāts līdz 1 gadam, kurā iegūst novērtējumu. Teķis ir ierakstīts vai atbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā (A2).

Lai reģistrētu sertifikātu, vaislinieka vai vaislas materiāla īpašnieks iesniedz šķirnes aitu audzētāju biedrībai:

1. Iesniegumu vaislinieka sertifikāta reģistrēšanai;
 2. Ārzemēs iepirktajam vaisliniekam, zootehniskā sertifikāta kopiju izsniedzējas valsts oriģinālvalodā un tā tulkojumu valsts valodā;
 3. Veselības sertifikāta kopiju, ja vaislinieku un tā vaislas materiāls iepirkts citā valstī.
- Biedrība mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē saņemtos dokumentus un reģistrē vaislinieka sertifikātu, vai paziņo par atteikumu.

Lai pagarinātu sertifikāta derīguma termiņu, persona ne vēlāk kā 30 dienas pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām iesniedz organizācijai:

1. Iesniegumu vaislinieka sertifikāta pagarināšanai;
2. Maedi-Visna izmeklējuma rezultātus, ja vaislinieks nav no M3 statusa novietnes.

Ja vaislinieka novērtējums atbilst audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, sertifikāta derīguma termiņš tiek pagarināts uz 5 gadiem, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru.

Biedrība LDC datu bāzē reģistrē informāciju par sertificētajiem vaisliniekiem, un sertificēto vaislas materiālu.

Pēc īpašnieka pieprasījuma biedrība 10 dienu laikā izsniedz vaislinieka vai vaislas materiāla sertifikātu dokumenta formā.

LDC nodrošina publisku informācijas pieejamību par sertificēto vaislinieku vai sertificēta vaislas materiāla izcelsmi un ģenētisko kvalitāti.

8. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā

Zootehniskais sertifikāts tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras uzņemtas vai atbilst uzņemšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā (A).

Ja dzīvnieks ir uzņemts ciltsgrāmatā, vaislas dzīvnieku aprītei Latvijas teritorijā, zootehniskais sertifikāts nav nepieciešams.

Zootehniskā sertifikāta saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda vaislas aitu identitātes Nr.

Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību un mēneša laikā pieņem lēmumu par zootehniskā sertifikāta izsniegšanu.

Ja zootehnisko sertifikātu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

Izcelsmes apliecinājums tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras nevar uzņemt ciltsgrāmatas pamatdaļā. Apliecinājuma saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda aitas identitātes Nr.

Biedrība mēneša laikā pārbauda informācijas atbilstību un izsniedz apliecinājumu. Ja izcelsmes apliecinājumu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

9. Aitu skaits, kas nepieciešams audzēšanas programmas īstenošanai

Audzēšanas programmas īstenošanai Latvijā nepieciešamas vismaz 50 tīršķirnes aitu mātes un 3 neradnieciski sertificēti vaislas teķi, paredzot, ka vienā ganāmpulkā ir vismaz 20 ciltsgrāmatas pamatdaļā uzņemtas vai uzņemšanai atbilstošas aitu mātes un viens tīršķirnes vaislas teķis.

10. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija

Šarolē šķirnes aitu audzēšanas programmu īsteno visā Latvijas Republikas teritorijā.